

сортів 'Flame', 'Armada' та інш.), тоді як алель, що дає; ампліфіковані фрагменти 186 п.н., пов'язаний з «чутливим» алелем гена *Stb6* (подібно до сорту 'Longbow'). Зі стійкістю також може бути пов'язаний алель 296 п.н. (як у сортів 'Gene' і 'Dispondent'), для дослідження пов'язаності інших алелів даного маркерного локусу необхідно проведення фітопатологічного аналізу.

Отримані результати вказують що алелі маркера, які, ймовірно, вказують на стійкість, поширені в українських сортах із відносно низькою частотою: вони були виявлені всього у 17

або 25% досліджених сортів, із них 5 сортів були поліморфними, тобто частина зернин сорту, використаних для виділення ДНК, також мала можливий алель чутливості. З досліджених груп сортів найбільшу частоту алеля 192 п.н. мають сорти селекції СГП, трохи нижчу частоту мають нові сорти МПП (25%), цей алель зустрічається з частотою 15% серед сортів ІР та його найнижча частота виявлена у групі полтавських сортів (6%). Отже, польова расоспецифічна стійкість до септоріозу, ймовірно, присутня в генофонді українських сортів пшениці м'якої.

УДК 631.527:633.11

Кедич С.В., магістр першого року навчання,

Ковалишина Г.М., доктор с.-г. наук, професор кафедри генетики, селекції і насінництва ім. проф. М.О. Зеленського

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: hkovalyshyna@gmail.com

ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ

На початку ХХ ст. пшениця яра займала в Україні 39-41% площі ріллі, тоді як озима – лише 9-11%. З 1926 р. співвідношення площ почало змінюватись на користь озимої і частка пшениці ярої зійшла до 2%. Лише в останні роки посіви пшениці ярої дещо збільшилися, однак не перевищують 10% пшеничного клину.

Селекційна робота з пшеницею м'якою ярою в Україні проводилася в різні роки в 12 установах, де було створено значну кількість сортів, але у зв'язку з суттєвим скороченням посівних площ і відведенням цієї культури до розряду страхових, на випадок загибелі озимої від несприятливих умов перезимівлі, у більшості установ вона була закрита. Впродовж останніх 20 років в окремі роки гинуло 1,5-2 млн. га площ озимини, зокрема в 2003 році довелося пересіяти майже 5 млн. га. Пшениця тверда яра представляє інтерес для зернового господарства, насамперед як сировина для макаронних виробів, а також для хлібопечення, як поліпшувач борошна м'якої пшениці. Пшениця тверда яра дає високоякісне зерно для виготовлення неперевершеної якості круп високої харчової цінності, зокрема для Різдваної куті. Тому перед нами постало завдання проаналізувати сортовий склад пшениці ярої різних селекційних центрів України та ознайомитися із методами їх створення.

Нині найрезультативніше працюють над створенням сортів ярої пшениці Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва та Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла. Є напрацювання і в ННЦ «Інститут землеробства» та НЦНС - Селекційно-генетичному інституті НААН України.

Варто відмітити досягнення Інституту рослинництва ім. В.Я. Юр'єва. Станом на 2020 р. у Державному реєстрі сортів рослин придатних для поширення в Україні знаходяться сорти пшениці ярої м'якої: 'Барвіста', 'Героїня', 'Улюблена' та твердої: 'Династія', 'Спадщина', 'Ксантія', 'Харківська 39', 'Нащадок', 'Деміра'.

Спадщина Миронівського інституту ім. В. М. Ремесла НААН України не менш виразна. До Державного реєстру рослин, придатних для поширення в Україні станом на 2020 рік внесено 53 сорти пшениці м'якої ярої і 21 сорт ярої твердої. З них 14 сортів ярої м'якої пшениці миронівські сорти: 'МПП Злата', 'Сімкода миронівська', 'Оksamит миронівський', 'МПП Світлана', 'Божена', 'Дубравка', 'МПП Візерунок', 'МПП Олександра', 'Етюд', 'Елегія миронівська', 'Сюїта', 'Колективна 3', 'Струна миронівська', 'Панянка' та 5 ярої твердої: 'МПП райдужна', 'Діана', 'МПП Магдалена', 'Ізольда', 'Жізелль', які користуються великим попитом у сучасному виробництві України та інших країнах.